

Μελετήστε προσεκτικά το ακόλουθο κείμενο για το κίνημα του φουτουρισμού.

Φουτουρισμός

Με τον όρο «φουτουρισμός» χαρακτηρίζουμε ένα από τα τέσσερα πρωτοποριακά κινήματα που εκδηλώθηκαν στις πρώτες δεκαετίες του αιώνα μας και κυριολεκτικά άλλαξαν το περιεχόμενο, τη μορφή αλλά και το ρόλο της τέχνης (οι άλλες τρεις πρωτοπορίες είναι ο εξπρεσιονισμός, το νταντά και ο υπερρεαλισμός). Η ονομασία «φουτουρισμός» προέρχεται από την ιταλική λέξη *futurismo*, που θα μπορούσε να μεταφραστεί ως «μελλοντισμός».

Το φουτουριστικό κίνημα γεννιέται ουσιαστικά στις 20 Φεβρουαρίου 1909, όταν ο εισηγητής του, ο Ιταλός ποιητής F. T. Marinetti δημοσιεύει στην παρισινή εφημερίδα *Le Figaro* το φουτουριστικό μανιφέστο (το Παρίσι είναι εκείνη την εποχή το επίκεντρο κάθε νέας καλλιτεχνικής και λογοτεχνικής προσπάθειας).

Όπως όλες οι πρωτοπορίες, ο φουτουρισμός δε συνδέεται μόνο με τη λογοτεχνία. Μάλιστα, μπορούμε να πούμε ότι επηρέασε κυρίως τις εικαστικές τέχνες (π.χ. ζωγραφική, γλυπτική, αρχιτεκτονική) και λιγότερο τη λογοτεχνία ή το θέατρο. Ωστόσο, ειδικά σε ό,τι αφορά τη λογοτεχνία, που μας ενδιαφέρει ιδιαίτερα εδώ, τα βασικά χαρακτηριστικά του φουτουρισμού είναι τα εξής:

- - έντονη αντίδραση σε καθετί παραδοσιακό και ολοκληρωτική απόρριψη του παρελθόντος και όλων όσων το αντιπροσωπεύουν, όπως είναι τα μουσεία, οι ακαδημίες και το σύνολο της παλαιότερης τέχνης

Η πρώτη σελίδα της παρισινής εφημερίδας *Le Figaro*, με το μανιφέστο του φουτουρισμού, γραμμένο από το *F. T. Marinetti*. Πάνω δεξιά ξεχωρίζει αμυδρά η ημερομηνία: 20 Φεβρουαρίου 1909

- - όπως λέει και το όνομά του, μέσα από αυτή την απόρριψη του παρελθόντος, ο φουτουρισμός επιθυμεί να υμνήσει το μέλλον και ειδικά αυτό που θα προσφέρει στην ανθρωπότητα ο σύγχρονος τεχνολογικός και βιομηχανικός πολιτισμός· γι' αυτό και φουτουριστές καλλιτέχνες υμνούν τη δύναμη, την ταχύτητα, τη μηχανή, ακόμη και τα πολυβόλα ή τον πόλεμο, αφού με αυτά αλλάζει ο κόσμος: έμβλημά τους είναι το τετράπτυχο «ελευθερία, δράση, ταχύτητα, μηχανή»
- - προσπάθεια για τη δημιουργία μιας νέας αισθητικής, η οποία θα μεταμορφώσει κυριολεκτικά την τέχνη· για τους φουτουριστές, όλα τα θέματα και όλες οι μορφές είναι κατάλληλες για την τέχνη και τίποτε δεν πρέπει να αποκλείεται εξαρχής

- - συστηματική προσπάθεια για δημιουργία νέων μορφών τέχνης: οι φουτουριστές εγκαταλείπουν όλους τους καθιερωμένους ποιητικούς ρυθμούς και προωθούν τον ελεύθερο στίχο, τη χαλαρή και ανορθόδοξη πολλές φορές σύνταξη, την ολοκληρωτική απουσία στίξης, τα λεγόμενα γεωμετρικά ή σχηματικά ποιήματα, τις τεχνικές του κολλάζ και του μοντάζ, τη μέθοδο των ελεύθερων λέξεων σε συνδυασμό με τις πιο αναπάντεχες και συναρπαστικές εικόνες, ένα εντελώς νέο ποιητικό λεξιλόγιο το οποίο περιλαμβάνει ακόμη και μαθηματικά σύμβολα κτλ.

Όπως όλες οι πρωτοπορίες, ο φουτουρισμός χαρακτηρίζεται επίσης από μια προκλητική διάθεση προς το κοινό, που πολλές φορές αγγίζει και την περιφρόνηση. Στην προσπάθειά τους να προκαλέσουν αλλά και να συνδέσουν την τέχνη με τη ζωή, οι φουτουριστές οργανώνουν δημόσιες εκδηλώσεις που πολλές φορές έχουν επεισοδιακό χαρακτήρα. Τελικά, με την καθοδήγηση του Marinetti, θα οδηγηθούν στην πολιτική δράση και μετά το 1920 θα συνδεθούν με το φασισμό του Μουσολίνι. Ήδη, όμως, την εποχή αυτή ο φουτουρισμός βρίσκεται σε κάμψη: ειδικά στο χώρο της λογοτεχνίας, μπορούμε να πούμε ότι έχει ουσιαστικά σβήσει. Είναι, άλλωστε, χαρακτηριστικό ότι το κίνημα αυτό δεν μπόρεσε να εξαπλωθεί πραγματικά εκτός Ιταλίας. Μόνο στη Ρωσία συναντάμε μια ορισμένη εκδοχή του φουτουρισμού, κάπως διαφορετική από την ιταλική: περίπου την εποχή της ρωσικής Επανάστασης του 1917, ποιητές όπως ο Βλαντιμίρ Μαγιακόφσκι και ο Βίκτορ Χλέμπνικοφ, δίνουν τα καλύτερα δείγματα φουτουριστικής ποίησης. Τέλος, θα πρέπει να πούμε ότι στη χώρα μας ο φουτουρισμός έγινε ελάχιστα γνωστός και ουσιαστικά δεν επηρέασε τη νεοελληνική λογοτεχνία.

(Βλ. Μοντερνισμός, Σχολή, ρεύμα, κίνημα)